

А.Р.Руснак,

Міжнародний університет фінансів,
м. Київ

КЛАСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Стаття присвячена огляду існуючих підходів до визначення сутності та групування фінансових показників діяльності підприємства, розробці власної класифікації фінансових показників діяльності підприємства та характеристики кожної з їх груп.

The article is devoted to considering of modern trends to definition of essence and grouping of financial indicators, which characterized enterprises activity, working out own classification of financial indicators of enterprises activity and characteristic of this group.

В умовах здійснення реструктуризації економіки, її технологічної перебудови значно зростає роль та значення своєчасного і якісного управління фінансовими показниками діяльності підприємства. Використання методів оптимізації для пошуку та прийняття управлінських рішень щодо управління ними є одним з вирішальних напрямків підвищення ефективності функціонування підприємства в цілому. Оскільки управління фінансовими показниками діяльності підприємства є досить складним та трудомістким процесом, постає необхідність їх систематизації та групування за відповідними ознаками, необхідність чіткого розмежування сфер застосування того чи іншого показника, механізму його розрахунку тощо.

У сучасній практиці прийнято використовувати цілу низку фінансових показників, досить часто з різними методиками їх розрахунку, трактуванням та сферами використання. Відповідно, розробка класифікації фінансових показників діяльності підприємства – є досить актуальним та необхідним кроком на шляху подальшого удосконалення управління ними на кожному підприємстві.

На сьогодні, мабуть не існує жодного видання з питань менеджменту (операційного, фінансового, інвестиційного) чи аналізу (економічного, фінансового, фінансово-господарської діяльності), в яких би не йшлося про різноманітні фінансові показники, які ілюструють той чи інший напрямок, або аспект діяльності підприємства. Основними є публікації таких авторів: В.В.Ковальова, І.О.Бланка, О.С.Стоянової, А.Д.Шеремета, Р.С.Сайфуліна, В.П.Савчука, Л.О.Лігоненко,

Н.М.Ушакової, Н.М.Крейніної, А.М.Поддєрьогіна, В.Г.Артеменко, М.В. Беллендира, Ван Хорна, Брігхема та багатьох інших. Але, незважаючи на таку різноманітність і частість згадування, на сьогодні не розроблено єдиної класифікації фінансових показників, які можуть використовуватися для аналізу чи прогнозування діяльності підприємства.

Враховуючи високу зацікавленість та потребу у використанні різноманітних фінансових показників на будь-якому етапі функціонування підприємства, незалежно від форми його власності, постає необхідність їх відповідного групування та систематизації. Це дозволить всім зацікавленим особам здійснювати всебічний аналіз різних напрямів діяльності у відповідні проміжки часу та розробляти на цій основі обґрунтовані прогнози. Відповідно головною метою даної статті є розробка класифікації фінансових показників діяльності підприємства.

Перш ніж розглянути класифікацію фінансових показників, варто розмежувати поняття фінансових показників та фінансових коефіцієнтів. Фінансові показники, на наш погляд, поняття більш широке, ніж фінансові коефіцієнти, оскільки коефіцієнти (в статистиці) – це якісні показники, виражені відносними величинами, тобто становлять результати порівняння один з одним розмірів однорідних чи різнорідних, але пов'язаних між собою соціально-економічних явищ [2]. Тобто коефіцієнти – це співвідношення відповідних показників, тоді як фінансові показники можуть бути і абсолютними величинами. Наприклад, розмір власного оборотного капіталу – це фінансовий показник в абсолютному вимірі, який характеризує фінансовий стан підприємства, а коефіцієнт абсолютної ліквідності – це відносний показник (коефіцієнт) платоспроможності підприємства, який також характеризує його фінансовий стан і визначається як співвідношення суми готових засобів платежу та поточних зобов'язань підприємства.

Отже, фінансові коефіцієнти – це різновид фінансових показників, які ілюструють діяльність підприємства на тому чи іншому етапі.

З відносно широким спектром фінансових показників

можна зіткнутися на ґрунті сучасної теорії фінансового менеджменту та фінансово-економічного аналізу. Їх різноманітність, значний перелік (більше 150 відомих показників) та відмінність у розрахунках і трактуванні зумовлює необхідність класифікації, яка, в першу чергу, викликана окресленими вище теоретичними та практичними проблемами.

Класифікація (лат: **classis**–розряд, **facere**–робити) – це розподіл, рознесення об'єктів, понять, назв по класах, групах, розрядах, при якому в одну групу потрапляють об'єкти, що володіють однією ознакою [2, с.301]. Вона, як відомо, будується на базі критеріїв або ознак посередніх властивостей класифікованого середовища, які мають однакове відношення до окремих класів чи елементів цілого.

У фаховій літературі мали місце спроби визначити окремі групи фінансових показників підприємства, наприклад, показників оцінки фінансового стану, але повної, розгорнутої їх класифікації на сьогодні не існує.

Більшість авторів групують фінансові показники за сферами використання: показники ефективності діяльності, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності, кредитоспроможності чи інвестиційної привабливості [1, 3, 6-9]. Найбільш поширеним є виділення видів платоспроможності підприємства (поточна, перспективна, потенційна, гарантована) та типів фінансової стійкості (абсолютна, нормальна, хитке та катастрофічне фінансове становище). Щодо класифікації тих чи інших фінансових показників, то найбільш ґрунтовною є класифікація показників фінансової стійкості, здійснена Л.М.Докієнко, яку варто взяти за основу при розробці класифікації фінансових показників діяльності підприємства [4, 5].

Таким чином, на основі всебічного аналізу існуючих у спеціальних виданнях підходів до визначення, оцінки та аналізу фінансових показників, варто запропонувати таку класифікацію фінансових показників діяльності підприємства (рис. 1):

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ

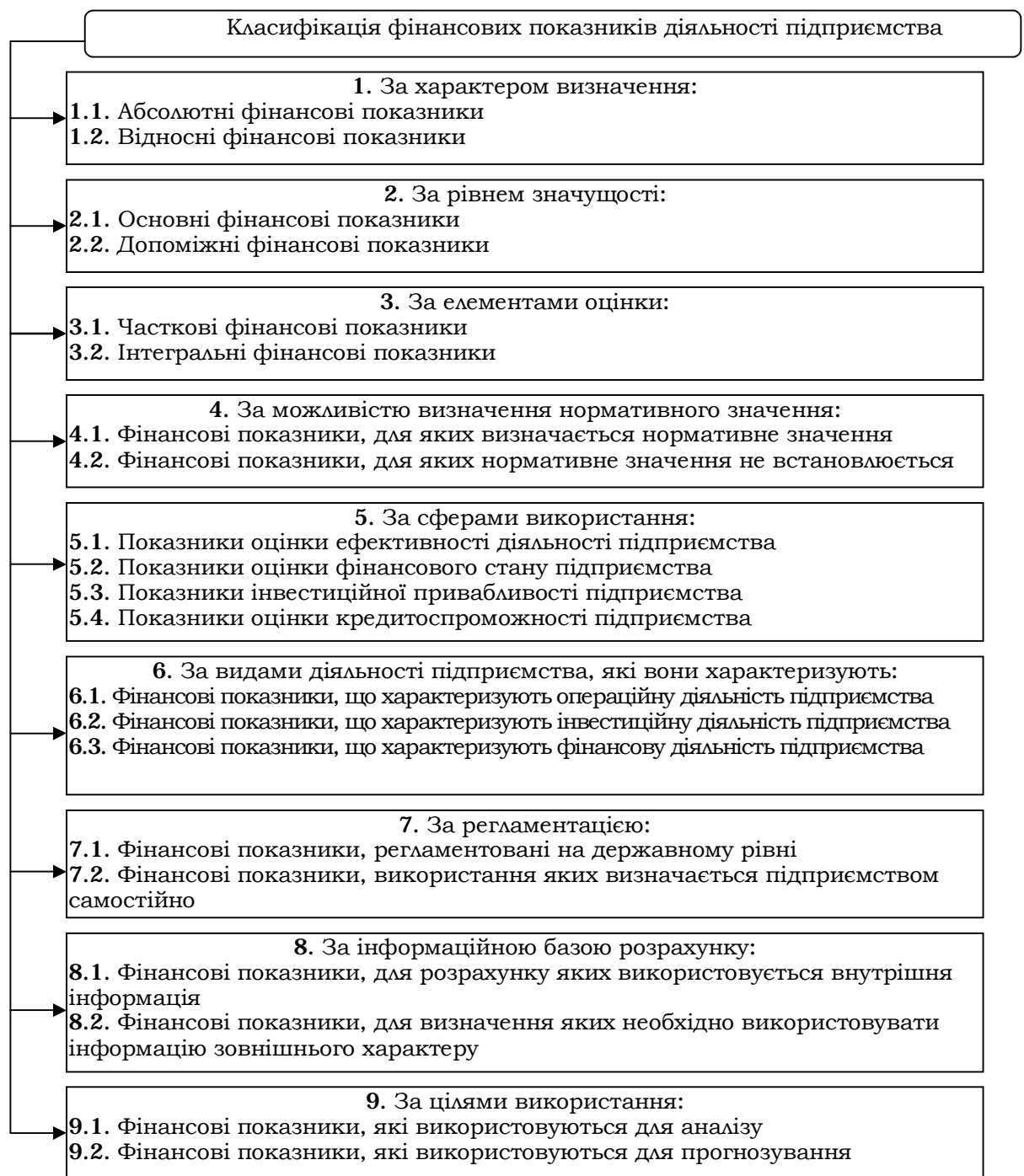

Рис. 1. Класифікація фінансових показників діяльності підприємства

1. За характером визначення:

1.1. Абсолютні фінансові показники, що характеризують розмір того чи іншого показника в абсолютному вимірі, наприклад, сума прибутку, доходу тощо, або ж, наприклад, для групи показників фінансової стійкості – це показники забезпеченості запасів різними видами джерел фінансування та забезпеченість підприємства різними видами активів (сума

ліквідних активів, готових засобів платежу, сума власного оборотного капіталу тощо).

1.2. Відносні фінансові показники (коефіцієнти), що характеризують співвідношення різних складових активів, капіталу, фінансових результатів, грошових потоків підприємства.

2. За рівнем значущості:

2.1. Основні фінансові показники, розрахунок яких є обов'язковим для оцінки ефективності діяльності підприємства, його фінансового стану, інвестиційної привабливості.

2.2. Допоміжні фінансові показники, що можуть бути використані для більш детальної оцінки окремих напрямів діяльності підприємства, або ж уточнювати значення основних показників.

3. За елементами оцінки:

3.1. Часткові фінансові показники, до яких належать показники оцінки ефективності діяльності, структури капіталу, активів, грошових потоків.

3.2. Інтегральні фінансові показники, розрахунок передбачає використання основних часткових показників, їх ранжування та оцінку вагомості і дозволяє комплексно оцінити певний аспект діяльності підприємства, наприклад, інтегральний показник фінансового стану чи інвестиційної привабливості підприємства.

4. За можливістю визначення нормативного значення:

4.1. Фінансові показники, для яких визначається нормативне значення, наприклад, коефіцієнти платоспроможності.

4.2. Фінансові показники, для яких нормативні значення, як правило, не встановлюються, наприклад, показники оцінки якості управління грошовими потоками підприємства.

5. За сферами використання:

5.1. Показники оцінки ефективності діяльності підприємства.

5.2. Показники оцінки фінансового стану підприємства.

5.3. Показники інвестиційної привабливості підприємства.

5.4. Показники оцінки кредитоспроможності підприємства.

6. За видами діяльності підприємства, які вони

характеризують:

6.1. Фінансові показники, що характеризують операційну діяльність підприємства.

6.2. Фінансові показники, що характеризують інвестиційну діяльність підприємства.

6.3. Фінансові показники, що характеризують фінансову діяльність підприємства.

7. За регламентацією:

7.1. Фінансові показники, по яких механізм розрахунку, сфера застосування, нормативне значення та інше, чітко регламентовано державними органами влади, або ж розрахунок та аналіз яких є обов'язковим при проведенні певних операцій.

7.2. Фінансові показники, перелік, механізм розрахунку та сфера використання яких встановлюються винятково підприємством, виходячи з власної специфіки ведення бізнесу і потреб, та які використовуються в управлінському обліку.

8. За інформаційною базою розрахунку:

8.1. Фінансові показники, для розрахунку яких використовується винятково внутрішня інформація (наприклад, дані фінансової звітності або управлінського обліку).

8.2. Фінансові показники, для визначення та аналізу яких необхідно використовувати інформацію зовнішнього характеру (наприклад, показники оцінки акціонерного капіталу або оцінки конкурентоспроможності підприємства).

9. За цілями використання:

9.1. Фінансові показники, які використовуються для оцінки та аналізу поточного стану підприємства в цілому чи окремого напрямку його діяльності.

9.2. Фінансові показники, які використовуються з метою прогнозування та планування діяльності на перспективні періоди.

Отже, запропонована класифікація фінансових показників діяльності підприємства дозволяє згрупувати їх за відповідними ознаками та систематизувати. В подальшому, на її основі, вбачається за доцільне розробити перелік фінансових показників, які належать до кожної з груп, та розглянути алгоритми їх розрахунку і сфери застосування.

Список використаних джерел:

1. Бланк И.А. Управление финансовой стабилизацией предприятия. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2003. – 496 с.
2. Борисов А.Б. Большой экономический словарь. – М.: Книжный мир, 2002.– 895 с.
3. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами: Пер. с англ. / Гл. ред. Я.В.Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 800 с.
4. Докієнко Л.М. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі // Науковий журнал Вісник Донецького державного університету економіки і торгівлі ім. М.Туган-Барановського. – 2003. – №3(19) – С.151-158.
5. Докієнко Л.М. Актуальні проблеми діагностики фінансової стійкості підприємства // Розвиток фінансової системи України в умовах ринкових трансформацій: Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції вчених, викладачів та практичних працівників, 16-17 лютого 2006 р. Т.2. – Вінниця: Книга-Вега, 2006. – С.26-32
6. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 560с.
7. Финансовый менеджмент: теория и практика: Учебник / Под ред. Е.С.Стояновой – 5-е изд., перед. и доп. – М.: Перспектива, 2000. – 656 с.
8. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авторського колективу і науковий редактор проф. А.М.Поддєрьогін. 3-є вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2005. – 460 с.
9. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С., Негашев Е.В. Методика финансового анализа. –3-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 208 с.